

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เอดส์เป็นโรคที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและสังคมที่มีผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนเป็นอย่างมาก เพราะเป็นโรคที่ยังไม่มียาชนิดที่ฆ่าป้องกันและรักษาให้หายได้ (Khurana, 1989; Mann, 1989; Gardon and Klouda, 1989) ปัจจุบันนอกจากประชาชนเป็นจำนวนมากในหลายส่วนของโลกจะต้องสูญเสียชีวิต และได้รับความทุกข์ทรมานแสนสาหัสทั้งร่างกายและจิตใจแล้ว ยังถูกซ้ำเติมจากสังคมที่ให้อภัยที่สิ้นหวัง อยู่ในสภาพหวาดผว และตื่นกลัวต่อการคุกคามของโรคร้ายชนิดนี้อีกด้วย แม้ว่าได้มีการทุ่มเททั้งงบประมาณ และกำลังคนเพื่อต่อต้านโรคเอดส์มานานนับสิบปี ภายใต้งานสนับสนุนและแนะนำยุทธวิธีโรคขององค์การอนามัยโลกก็ตาม การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ก็ยังไม่สามารถยับยั้งได้ (Mahler, 1989)

สำหรับประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์เช่นเดียวกัน และมีแนวโน้มว่าจะรุนแรงไม่น้อยกว่าประเทศอื่น กระทรวงสาธารณสุขคาดการณ์ว่าแนวโน้มในอนาคตในปี พ.ศ. 2543 คนไทยจะติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) ถึง 4 ล้านคน ถ้าหากทุกประเทศไม่สามารถแก้ปัญหาโรคเอดส์ได้ จากรายงานสรุปสถานการณ์โรคเอดส์ของกองระบาดวิทยา สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (กองระบาดวิทยา, 2538) ตั้งแต่เริ่มมีรายงานผู้ป่วยรายแรก เมื่อเดือนกันยายน 2527 จนถึงวันที่ 31 มกราคม 2538 รายงานว่าทั่วประเทศมีผู้ติดเชื้อที่มีอาการ 6,691 ราย และผู้ป่วยเอดส์ 15,665 ราย ซึ่งจำนวนผู้ป่วยเอดส์นี้สามารถแยกตามปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มที่มีความสัมพันธ์ทางเพศ ร้อยละ 77.67 กลุ่มผู้ขายยาเสพติดชนิดฉีดเข้าเส้น ร้อยละ 8.49 และกลุ่มที่ติดเชื้อจากมารดา ร้อยละ 7.97 นอกจากนี้ยังพบว่ามึนักเรียน นักศึกษาที่ป่วยเป็นเอดส์ 51 ราย หากพิจารณาจากกลุ่มอายุที่ติดโรคเอดส์มากที่สุด ได้แก่ กลุ่มอายุ 15-49 ปี คิดเป็นร้อยละ 87.09 และจากการศึกษาของเทพพนม เมืองแมน (2533) ก็พบว่ากลุ่มอายุ

15-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 91 เป็นกลุ่มที่ติดเชื้อเอดส์มากที่สุด โดยที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา เป็นกลุ่มเสี่ยงที่มีอายุเฉลี่ยอยู่ในกลุ่มที่ติดเชื้อเอดส์มากที่สุดด้วย ทั้งนี้เพราะเป็นวัยที่มีพัฒนาการทั้ง ทางร่างกาย จิตใจ สังคม อารมณ์ เป็นวัยอยากรู้ อยากลอง อยากแสดงออกซึ่งการมีเพศสัมพันธ์ และการทดลองยาเสพติด (วิวัฒน์ โรจนพิทยากร, 2536)

การให้ความรู้ด้านการศึกษามีส่วนช่วยให้นักเรียนรู้จักป้องกันตนเอง และลดการแพร่ ระบาดของโรคเอดส์ได้ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า มาตรการที่จะป้องกันโรคนี้ได้อย่างได้ผลในขณะนี้ก็คือ การให้การศึกษานำไปสู่พฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศ ชาติและโลก การป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ของการรักษาหรือบริการทางสาธารณสุข ย่อมไม่ สามารถแก้ปัญหาโรคเอดส์ได้ เอดส์ศึกษาหรือการให้การศึกษारेื่องโรคเอดส์ จึงมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งควรจะสอนก่อนเยาวชนจะก้าวสู่วัยเจริญพันธุ์ (วัฒนา เต่าทอง, 2532; เกษม วัฒนชัย, ผู้รวบรวม, 2537)

องค์การอนามัยโลก (W.H.O., 1983) ได้เสนอแนวความคิดในการป้องกันโรคเอดส์ ไว้ด้วยว่า

... การให้ความรู้ด้านการศึกษา คือแหล่งปฐมภูมิในการป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งโอกาส ที่ดีที่สุดของมนุษย์ที่จะสามารถหลีกเลี่ยงจากพิษภัยของโรคนี้ คือต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบาง อย่างของตน การศึกษาจะมีส่วนร่วมกล่อมเกล่าชี้แนะวิถีการดำเนินชีวิตที่สามารถป้องกันตนเองจากโรคเอดส์ ความรู้จะต้องเห็นได้ชัดมีตัวตน สามารถเข้าใจได้ง่าย เหมาะสมกับวุฒิภาวะของแต่ละกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะ เป็นเด็กวัยรุ่นหรือผู้มีการศึกษา น้อย...

กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญของการป้องกันโรคเอดส์ จึงได้จัดทำแผน ป้องกันโรคเอดส์ในสถานศึกษาขึ้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาและระดับอุดมศึกษา (สำนักงานปลัดกระทรวง และสำนักงานโครงการพิเศษ, 2533) ซึ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ เจตคติ และปฏิบัติตนอย่างถูกต้องในการป้องกันโรคเอดส์

สำหรับแผนป้องกันโรคเอดส์ในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไปให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติตนเพื่อหลีกเลี่ยงจากการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) รวมทั้งส่งเสริมการจัดกิจกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ ทั้งนี้ให้สถานศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ในลักษณะของโครงการหรือกิจกรรมป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งควรจัดทำกิจกรรมหลากหลายทั้งกิจกรรมรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนและนอกโรงเรียน โดยคำนึงถึงตัวนักเรียนและสภาพความพร้อมของโรงเรียนและท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญในการปฏิบัติงาน

สำหรับการจัดการศึกษาให้กับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป กระทรวงศึกษาธิการก็ได้จัดทำให้มีการสอนสอดแทรกความรู้โรคเอดส์ ในหลักสูตรวิชาสุขศึกษามาตั้งแต่ปีการศึกษา 2529 และได้จัดทำกิจกรรมเกี่ยวกับการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 โดยกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการร่วมมือกับกองสุขศึกษา กระทรวงสาธารณสุข จัดทำโครงการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีเจตคติที่ถูกต้อง สามารถปฏิบัติตนและแนะนำผู้ใกล้ชิดให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) ได้ โดยใช้กระบวนการทางด้านสุขศึกษา ในปัจจุบันกรมสามัญศึกษาก็มีนโยบายในการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์อย่างจริงจัง และต่อเนื่องโดยใช้ระบบการบริหาร การจัดการทางการศึกษาและกระบวนการทางการศึกษา เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการหล่อหลอมเยาวชนในสถานศึกษาให้ประพฤติปฏิบัติตนไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) สามารถอยู่ร่วมและช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ ได้ ตลอดจนสามารถนำคุณธรรม จริยธรรม ไปสู่การปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ทำให้ครอบครัวเกิดความรัก ความอบอุ่นและมั่นคง ซึ่งจะเป็น "ภูมิคุ้มกัน" ในการป้องกันการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) ได้ (กรมสามัญศึกษา, 2537)

อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐเท่าที่ผ่านมาก็ยังพบว่าไม่บรรลุวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะนักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโรคเอดส์อยู่ในระดับดี (สมศรี คามาภิ, 2534) แต่นักเรียนก็ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) เช่นการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนนักเรียนด้วยกัน และอัตราส่วนการใช้อุปกรณ์อนามัยยังอยู่ในระดับต่ำ (นิภา มนูญิจู, 2536) นอกจากนี้ยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดศึกษาถึงปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ตามการรับรู้

ของครูและผู้บริหารโรงเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ โดยศึกษาจากผู้บริหารโรงเรียน และครู เนื่องจากเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ซึ่งจะช่วยให้เห็นถึงปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐได้อย่างชัดเจน ซึ่งการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนและครูเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐและสถานศึกษาอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม และบรรลุผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารโรงเรียน
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ตามการรับรู้ของครูและผู้บริหารโรงเรียน

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ และเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน ดังต่อไปนี้
 1. ด้านการวางแผน
 2. ด้านบุคลากร
 3. ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์
 4. ด้านงบประมาณ
 5. ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน
 6. ด้านการติดตามและประเมินผล

2. กลุ่มตัวอย่างที่เข้าในการวิจัยครั้งนี้ เป็นครู และผู้บริหารโรงเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ โดยการสุ่มตัวอย่างมาทำการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 800 คน

3. เครื่องมือที่เข้าในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่า ครู และผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในสถานศึกษาเป็นอย่างดี
2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยถือว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบตรงกับสภาพความเป็นจริง และเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้
3. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่คำนึงถึงขนาดของโรงเรียน และระยะเวลาในการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามเพียงอย่างเดียว

คำจำกัดความที่เข้าในการวิจัย

ปัญหา หมายถึง สิ่งต้องพิจารณาแก้ไขเกี่ยวกับการดำเนินงานรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ ได้แก่ ปัญหาด้านการวางแผน ด้านบุคลากร ด้านการจัดกิจกรรมรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ ด้านงบประมาณ ด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน และด้านการติดตามและประเมินผล

การดำเนินงาน หมายถึง การจัดกิจกรรมที่เอื้ออำนวยต่อการป้องกันโรคเอดส์ เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งในรูปคณะกรรมการ หรือมอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน การวางแผน

แผน การนำไปปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลทุกขั้นตอน จนกระทั่งกิจกรรมนั้น ๆ เสร็จสิ้นโดยสมบูรณ์

การรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ หมายถึง การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ การมีส่วนร่วม การแสดงความคิดเห็น และการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครู และนักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมโดยการใช้เทคนิค และกิจกรรมหลายรูปแบบ เพื่อมิให้เกิดการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV)

กิจกรรมรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ หมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนให้บุคลากรต่าง ๆ ในโรงเรียนและชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีพฤติกรรมที่ปลอดภัยจากการติดเชื้อ เอชไอวี (HIV) ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมหลัก ได้แก่ การสอนในวิชาสุขศึกษาและสอดแทรกในวิชาต่าง ๆ การอบรมครู บุคลากรและนักเรียนเกี่ยวกับโรคเอดส์ การจัดหา ผลิตสื่อเกี่ยวกับโรคเอดส์ และกิจกรรมเสริม ได้แก่ การจัดนิทรรศการ การเชิญวิทยากรมาบรรยาย การจัดชุมนุมหรือชมรมต่อต้านโรคเอดส์ การเดินรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์

โรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ครู หมายถึง ครูหรืออาจารย์ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าดำเนินการรณรงค์ป้องกันโรคเอดส์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ